

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ “МЕДІАГРАМОТНІСТЬ”

Актуальність дослідження зумовлена швидкими темпами розвитку інформаційного суспільства, інтенсивність та ефективність яких зумовлена взаємодією кожної окремої особистості з різними видами медіа, що є необхідним засобом передавання інформації та встановлення комунікативних відносин у суспільстві. На необхідності формування медіаграмотності також наголошується міжнародними організаціями й у низці нормативно-правових документів.

У статті розглянуто різні підходи до інтерпретації сутності поняття “медіаграмотність” зарубіжними та вітчизняними вченими. Було використано метод контент-аналізу та проаналізовано визначення у 26 джерелах із трьох наукових напрямів: педагогічного, психологічного та соціологічного.

Подано авторське формулювання терміна “медіаграмотність”, що розуміється як комплекс знань, умінь і навичок, які дозволяють свідомо сприймати, критично аналізувати, інтерпретувати й оцінювати отриману інформацію і як результат – створювати та передавати медіаповідомлення у різних формах, а також взаємодіяти із суспільством за допомогою медіазасобів.

Описано ключові принципи медіаграмотності, що дозволяють вивчати медіапродукт. Виокремлено складники медіаграмотності: естетичні та креативні навички, інтерактивні, навички критичного аналізу, навички безпеки. Визначено рівні та критерії медіаграмотності, які забезпечують ефективне функціонування особистості в медіасередовищі.

Отже, медіаграмотність як результат медіаосвіти також повинна забезпечувати майбутнім фахівцям, зокрема учителям початкової школи, умови для підготовки підростаючого покоління до життя в інформаційному просторі, для формування у молодших школярів відповідних умінь і навичок роботи з різноманітними джерелами медіаінформації тощо.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у виявленні й обґрунтуванні напрямів формування медіаграмотності майбутніх учителів початкової школи в університетах України.

Ключові слова: медіаграмотність, медіаосвіта, медіакультура, медіатекст, мас-медіа, медіаповідомлення, інформація, метод контент-аналізу.

У масовому (раніше виключно у науковому) обігу з’явилися відносно нові поняття “медіаграмотність”, “медіаосвіта”, “медіакультура” тощо, які означають певні якості та здібності як окремої особистості, так і всієї спільноти, здатних до ефективної життєдіяльності за умов інформаційного суспільства.

Міжнародна організація ЮНЕСКО відзначає важливу роль медіаосвіти у навчально-виховному процесі та рекомендує впроваджувати її в національні навчальні плани всіх держав, у систему додаткової, неформальної та “пожиттєвої освіти” [26]. У зв’язку з цим у розвинених європейських країнах (Великій Британії, Франції, Німеччині, Польщі та ін.) питанням медіаосвіти приділяється значна увага.

Невід’ємною складовою частиною сучасної системи освіти в Україні є медіаосвіта, що зумовлено євроінтеграційними процесами на державному рівні, інформатизацією суспільства загалом. Основне завдання медіаосвіти полягало в тому, щоб сформувати інформаційну культуру та підготувати до життя в інформаційну суспільстві [19, с. 3]. Результатом медіаосвіти має бути підвищення рівня медіаграмотності.

9 березня 2021 р. відбувся Всеукраїнський форум “Україна 30. Культура, медіа, туризм”, на якому Президент України Володимир Зеленський звернув увагу на необхідність проведення уроків медіаграмотності у школах для розвитку свідомого та критичного ставлення до інформації, яку отримуємо з різних джерел. Міністерство освіти і науки України підтримує ініціативу Президента України та працює над тим, щоб курси з медіаграмотності ввійшли до базових освітніх програм.

З 1 вересня 2018 р. в Україні діє новий Державний стандарт початкової освіти, що містить змістову лінію медіаграмотності (передбачає взаємодію з іншими особами, сприйняття і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях).

Актуальність окресленої проблеми зумовлена світовими тенденціями та темпами розвитку сучасного суспільства, тому виникає необхідність проаналізувати сутність поняття “медіаграмотність”, виокремити його особливості.

Різні аспекти медіаграмотності є предметом дослідження як зарубіжних (Р. Кьюбі, С. Лівінгстон, Л. Мастерман, Дж. Поттер, С. Шейбе), так і вітчизняних (О. Волошенюк, О. Баришполец, В. Іванов, І. Жилавська, Л. Найдьонова, Г. Онкович, О. Федорова) учених.

Мета статті – здійснити огляд психолого-педагогічної літератури для уточнення сутності терміна “медіаграмотність”. Завдання дослідження: проаналізувати різні підходи до інтерпретації поняття “медіаграмотність” у науковій літературі; визначити складники, критерії та рівні медіаграмотності, принципи, які дозволяють вивчати продукти медіа.

Аналізуючи науково-педагогічну літературу з окресленої проблематики, ми виявили, що остаточної визначеності у трактуванні терміна “медіаграмотність” ще немає. Вважається, що “медіаграмотність” походить від термінів “критичне бачення” та “візуальна грамотність”. Також використовуються такі терміни, як “технологічна грамотність”, “інформаційна грамотність”, “комп’ютерна грамотність” тощо [20, с. 10].

Вважаємо доцільним розглянути різні підходи до визначення сутності поняття “медіаграмотність”, використавши метод контент-аналізу, у контексті якого наше основне завдання – критично проаналізувати й узагальнити теоретичні погляди на поняття “медіаграмотність” у психолого-педагогічній літературі для одержання цілісного уявлення про багатозначність цієї категорії.

Внаслідок дослідження нами було проаналізовано визначення поняття “медіаграмотність” у 26 джерелах із трьох наукових напрямів: педагогічного, психологічного та соціологічного. Аналізом було охоплено монографії, дисертації, присвячені питанням медіаграмотності, педагогічні словники, посібники з педагогіки та психології, міжнародні та державні документи з питань формування медіаграмотності підростаючого покоління та інші наукові публікації з теми дослідження.

Отже, у процесі аналізу було виокремлено 66 простіших смислових елементів. Із них визначено 8 стійких значень, які характеризують сутність поняття, що вивчається, й істотні категоріальні ознаки. Отримані результати представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Категорія “медіаграмотність” у системі психолого-педагогічних понять

№ п/п	1. Категорія / значення терміна	Кількість авторів	Абсолютне значення, %	Кількість смислових одиниць аналізу	Абсолютне значення, %
	2. Категоріальні ознаки поняття “медіаграмотність”				
1.1.	Здатність сприймати, експериментувати, інтерпретувати / аналізувати та створювати медіатексти / повідомлення	14	53,8	14	21,2
1.2.	Критичний аналіз медійної інформації	10	38,5	10	15,2
1.3.	Комплекс навичок і знань / сукупність знань, умінь і навичок	8	30,8	8	12,1
1.4.	Складова частина медіакультури / знання основ медіакультури	6	23,1	6	9,1
1.5.	Результат медіаосвіти	6	23,1	6	9,1
1.6.	Уміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою	6	23,1	6	9,1
1.7.	Уміння спілкуватися за допомогою мас-медіа / медіазасобів	5	19,2	5	7,6
1.8.	Процес / критерій розвитку особистості	2	7,7	2	3
2.1.	Має соціальний характер	13	50	13	19,7
2.2.	Має практичний характер	11	42,3	11	16,7
2.3.	Має оцінювальний характер	10	38,5	10	15,2
2.4.	Має інформаційний характер	9	34,6	9	13,6
2.5.	Має формуючий характер	6	23,1	6	9,1
2.6.	Сприяє існуванню особистості у сучасному інформаційному суспільстві	5	19,2	5	7,6
2.7.	Має свідомий характер	4	15,4	4	6,1
2.8.	Має контрольований характер	4	15,4	4	6,1

Охарактеризуємо змістове значення категорії “медіаграмотність”. Як бачимо з таблиці 1, медіаграмотність передусім розглядають як здатність сприймати, експериментувати, інтерпретувати / аналізувати та створювати медіатексти / повідомлення (53,8 %) – П. Ауфдерхайде, О. Баришполець, Дж. Браун, О. Волошенко, К. Ворсноп, В. Іванов, Р. Кьюбі, О. Мохова, Ф. Рогоу, О. Федоров, С. Шейбе та ін. Зокрема, російський учений О. Федоров вважає, що медіаграмотність – це уміння аналізувати та синтезувати просторово-часову реальність, розуміти медіатекст [28]. Водночас американський науковець Р. Кьюбі зазначає, що медіаграмотність – це здатність використовувати, аналізувати, оцінювати та передавати повідомлення в різних формах [13]. К. Ворсноп стверджує, що медіаграмотність – це здатність експериментувати, інтерпретувати, аналізувати та створювати медіатексти [6].

Більшість науковців під поняттям “медіаграмотність” розуміють критичний аналіз медійної інформації (38,5 %) – О. Баришполець, О. Волошенко, В. Іванов, Т. Комінарець, Е. Лай, О. Мохова, Г. Онкович, А. Сулім, Ф. Рогоу, С. Шейбе. Г. Онкович у своїх дослідженнях трактує це поняття як особливі знання, комунікативні й інформаційні вміння та навички, здатність до критичного аналізу [22]. Водночас А. Сулім також вважає, що медіаграмотність – це критичний погляд на медіаконтент [27].

Медіаграмотність як сукупність знань, умінь і навичок (30,8 %) розглядають О. Баришполець, О. Волошенко, В. Іванов, І. Ладика, Т. Комінарець, Г. Онкович, Л. Найдбонова. Український науковець із питань

медіаосвіти В. Іванов, зокрема, визначає медіаграмотність як сукупність мотивів, знань, умінь і можливостей, які сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів [10, с. 10]. О. Барішполець і Л. Найдьонова наголошують на тому, що медіаграмотність – це комплекс навичок і вмінь не лише користуватися технікою мас-медіа та спілкуватися за їх допомогою, а й насамперед розрізнити першорядну та другорядну інформацію, абстрагуватися від надлишкової, сповна сприймати зміст, “прочитувати” підтекст і тлумачити їх [18, с. 75].

У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні зазначається, що медіаграмотність – це складова частина медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе та спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати та критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні відносини, міфи та типи контролю, які вони контролюють [12]. Серед учених медіаграмотність як складову частину медіакультури (23,1 %) розуміють Л. Антонова, М. Вірінг, Е. Лай, Ф. Рогоу, С. Шейбе; як уміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою (23,1 %) – О. Барішполець, М. Вірінг, І. Жилавська, Е. Лай, О. Мохова, Л. Найдьонова, Ф. Рогоу, С. Шейбе та ін. Деякі зарубіжні вчені (М. Вірінг, К. Ворсноп, Е. Лай, Ф. Рогоу, С. Шейбе) зазначають, що медіаграмотність – це результат медіаосвіти (23,1 %).

М. Вірінг, Е. Лай вважають, що медіаграмотність стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіа-засобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію [15, с. 41]. Поняття “медіаграмотність” як уміння спілкуватися за допомогою мас-медіа / медіазасобів (19,2 %) також розглядають О. Барішполець, Дж. Браун, Л. Найдьонова, Ф. Рогоу, С. Шейбе.

О. Мохова визначає медіаграмотність як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі медіа [21], а О. Бондаренко – як критерій розвитку особистості, її світоглядних орієнтирів [4], що становить 7,7 % від вибірки.

Таким чином, поняття “медіаграмотність” тлумачиться як здатність сприймати, експериментувати, інтерпретувати / аналізувати та створювати медіатексти / повідомлення; критичний аналіз медійної інформації; комплекс навичок і знань / сукупність знань, умінь і навичок; складова частина медіакультури; результат медіаосвіти; уміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою; уміння спілкуватися за допомогою мас-медіа / медіазасобів; як процес розвитку особистості.

Також проаналізуємо другий рівень категоріальних ознак поняття “медіаграмотність”, які визначають його специфіку. Відповідно до таблиці 1 більшість учених (50 %) наголошують на тому, що поняття “медіаграмотність” має соціальний характер, оскільки медіа-засоби – складова частина соціальної сфери суспільства. У цьому контексті В. Іванов зазначає: медіаграмотність – найважливіший комплекс навичок і знань, необхідних людині у сучасному інформаційному суспільстві [17]. Понад 42,3 % учених стверджують, що медіаграмотність має практичний характер. Зокрема, І. Ладика вважає: медіаграмотність – це практичний навик, риса стилю життя [14, с. 35].

Учені виокремлюють оцінювальний (38,5 %) та інформаційний (34,6 %) характер медіаграмотності, аргументуючи це тим, що в її основі є уміння оцінювати й аналізувати інформацію (медіатексти / повідомлення). До значущих категоріальних ознак науковці також відносять: формуючий (23,1 %), контрольований (15,4 %) і свідомий (15,4 %) характер.

На основі узагальнення ключових смислових одиниць ми розглядаємо *медіаграмотність як комплекс знань, умінь і навичок, що дозволяють свідомо сприймати, критично аналізувати, інтерпретувати й оцінювати отриману інформацію і як результат – створювати та передавати медіаповідомлення в різних формах, а також взаємодіяти із суспільством за допомогою медіазасобів.*

Медіаграмотність охоплює такі складники:

- естетичні та креативні навички: здатність бачити, чути, створювати й інтерпретувати медіаконтент;
- інтерактивні навички: здатність спілкуватися за допомогою медіа та приміряти на себе різні медіаролі. Інтерактивні навички вказують на готовність висловлювати свої думки та настанови;
- навички критичного аналізу: уміння інтерпретувати і розуміти значення різних медіаконтентів, використовуючи різні аналітичні інструменти;
- навички безпеки: уміння знаходити вихід зі скрутних ситуацій і уникати шкідливих контактів у віртуальному просторі [23, с. 14].

Тобто медіаграмотна особистість розуміє, що мас-медіа транслюють інформацію, новини, виходячи з певної позиції (інформація має суб’єктивний характер); для емоційного впливу на аудиторію використовують спеціальні технології, тому необхідно шукати альтернативні джерела інформації, свідомо та критично аналізуючи їх.

Канадський учений Дж. Пандженте виокремив вісім ключових принципів медіаграмотності, які дозволяють вивчати медіапродукти [24]:

1. *Будь-який медіапродукт – це сконструйована реальність.* Він відображає не реальний світ, а деякі суб’єктивні, ретельно дібрані уявлення про нього.

2. *Медіа конструюють реальність.* Саме медіа формують більше уявлення про навколишнє середовище й особисте ставлення до того, що відбувається.

3. *Отримувачі медіаповідомлення інтерпретують його смисл.* Медіа забезпечують свою аудиторію інформацією, на основі якої формується уявлення про реальність.

4. *Медіа мають комерційну підтримку.* Медіаграмотність дає уявлення про те, хто підтримує будь-який різновид ЗМІ із комерційного погляду і як комерційний підтекст впливає на зміст медіапродукту, його якість.

5. *Будь-яке медіаповідомлення транслює ідеологію та інформацію про визначені цінності.* Будь-який медійний продукт – це певним чином реклама способу життя та тих чи інших цінностей.

6. *Медіа виконують соціальні та політичні функції.* Медіа впливають на політичну ситуацію та провокують соціальні зміни.

7. *Зміст повідомлення залежить від форми медіа.* Різні медіа передають повідомлення про одну подію, роблячи наголос на різних його аспектах.

8. *Кожен медіаресурс має власну унікальну естетичну форму.* Кожен медіапродукт має бути представлений аудиторії в естетичній формі, що дає можливість певною мірою отримувати задоволення від форми та змісту.

Отже, виокремлені принципи засвідчують можливості впливу медіа на суспільство та передбачають наявність у кожній окремої особистості певних знань, умінь і навичок, які забезпечують здатність свідомо сприймати, критично аналізувати й узагальнювати отриману медіаінформацію.

Виділяють критерії медіаграмотності [3, с. 40], які забезпечують ефективне функціонування особистості в медіасередовищі:

медіаактивність – спрямованість особистості на свідоме споживання медіапродукції; інтенсивну регулярну роботу з використання масової комунікації та її засобів для задоволення інформаційних потреб;

аналітичність – здатність оцінювати медіапродукцію з позицій соціальної реальності, використовуючи різні джерела інформації різної спрямованості та зіставляючи нову інформацію з раніше отриманою; здатність до образного сприйняття й образного аналізу;

селективність – високорозвинену здатність розрізняти першорядну і другорядну інформацію, абстрагуватися від надлишкової; свідомий відбір інформації, необхідної для виконання соціальних ролей.

Для практичної реалізації кожного із критеріїв медіаграмотності виокремлюють певні показники – рівні медіаграмотності. Дж. Потер визначає вісім ключових рівнів медіаграмотності [20, с. 13–14]: *осягнення основних положень* (розуміння, що це відбувається не з ним / нею); *усвідомлювання мови* (розпізнавання мовного звучання й ототожнювання значень слів); *усвідомлювання викладеної інформації* (відрізняння вигадки від того, що може бути в реальності); *розвиток скептицизму* (оцінювання можливої брехні в рекламі, чітке розуміння, що подобається, а що ні, вміння побачити смішне в некомічних героях); *інтенсивний розвиток* (потужну мотивацію до пошуку конкретної інформації, високий рівень розуміння корисності отриманої інформації); *емпіричне вивчення* (пошук різних форм подання інформації, пошук нових емоційних, моральних реакцій і почуттів); *критичне оцінювання* (сприймання повідомлень такими, якими вони є, подальше оцінювання у відповідному середовищі; здатність визначати нюанси в поданні інформації та відмінність від форми подання інших повідомлень на цю тему); *соціальна відповідальність* (розуміння, що певні повідомлення більш позитивно впливають, ніж інші; визнання, що існують певні способи, завдяки яким особистість може конструктивно вплинути на суспільство).

Із вищерозглянутого матеріалу можна зробити такі **висновки**: про важливе значення медіаосвіти як результату формування певного рівня медіаграмотності говорять міжнародні організації, зокрема фахівці ЮНЕСКО визначають, що право на медіаосвіту є одним із основних прав і свобод людини, тобто медіаграмотність – це вимога ХХІ ст., яка допомагає існувати у сучасному інформаційному суспільстві. Поняття “медіаграмотність” досліджується як зарубіжними, так і вітчизняними вченими, існують різноманітні погляди на визначення цього терміна. Насамперед медіаграмотність допомагає особистості свідомо сприймати, добирати, критично аналізувати й оцінювати отриману інформацію, що дозволяє їй успішно існувати у соціумі.

Використана література:

1. Антонова Л. Коммуникативные способности и медиаграмотность студента-гуманитария. *Ярославский педагогический вестник*. 2014. № 4. Т. 1. С. 185–188.
2. Aufderheide P., Firestone C. *Media Literacy: A report of the national leadership conference on media literacy*. Queenstown, MD : The Aspen Institute, 1993.
3. Баришполец О. Український словник медіакультури. Київ : Міленіум, 2014. 196 с.
4. Бондаренко Е. А корабль плывет... или медиакультура на просторах информационного общества (снова о том, что такое медиаобразование). *Медиа. Информация. Коммуникация*. 2014. № 8. С. 1–2.
5. Brown J. *Television “critical viewing skills” education: major media literacy projects in the United States and selected countries*. Hillsdale, N. J. : L. Erlbaum Associates, 1991. 371 p.
6. Worsnop C. *Assesing Media Work*. Mississauga : Wright Communication, 1996. 80 p.
7. Дубасенюк О. *Методологія і методи науково-педагогічного дослідження : навчально-методичний посібник*. Житомир : Полісся, 2017. С. 202–227.
8. Жилавская И. *Медиаобразование молодежной аудитории*. Томск : ТИИТ, 2009. 322 с.
9. Иванов В., Волошенюк О. *Медіаосвіта та медіаграмотність*. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.
10. Иванов В., Иванова Т. *Медіаосвіта і медіаграмотність як актуальні тенденції виховання сучасної молоді. Збірник статей методологічного семінару “Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив”*. Київ, 2013. С. 25–44.

11. Комінарець Т. Актуальність медіаосвіти в початковій школі. *Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи* : зб. статей V Міжнар. наук.-метод. конф. Київ : Центр Вільної Преси, Академія української Преси, 2017. С. 131–137.
12. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. 2016. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprovsvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (дата звернення: 30.03.2021).
13. Kubey R. Media Education : Portraits of an Evolving Field. *Media Literacy in the Information Age – New Brunswick*. London : Transaction Publishers, 1997.
14. Ладика І. Медіаграмотність як сучасна потреба інформаційного суспільства. *Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи* : зб. статей VI Міжнар. наук.-метод. конф. Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2018. С. 35–39.
15. Lai E., Viering M. Assessing 21st Century Skills: Intergrating Research Findings National Council on Measurement in Education. Vancouver, 2012. URL: http://researchnetwork.pearson.com/wpcontent/uploads/Assessing_21st_Century_%20Skills_NCME.pdf (дата звернення 27.03.2021).
16. Livingstone S. Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies. URL: https://www.researchgate.net/publication/30521209_Media_Literacy_and_the_Challenge_of_New_Information_and_Communication_Technologies_The_Communication_Review7 (дата звернення 31.03.2021).
17. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін : посібник для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. Київ : Центр вільної преси. Академія української преси, 2016. 201 с.
18. Барішполець О., Найдюнова Л. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід : навчальний посібник. Київ : Міленіум, 2010. 440 с.
19. Медіаосвіта та медіаграмотність : короткий огляд / В. Іванов, О. Волошенюк, Л. Кульчинська. Київ : АУП, ЦВП, 2011. 58 с.
20. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / ред.-упор. В. Іванов, О. Волошенюк ; за ред. В. Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.
21. Мохова О. Медіаурок – вимога сучасної школи. URL: <http://gim1.klasna.com/ru/article/media-urok-vimogasuchasnoyishkoli.html> (дата звернення 27.03.2021).
22. Онкович Г. Професійно-орієнтована медіаосвіта у вищій школі. *Вища освіта України*. 2014. № 2. С. 80–87.
23. Основи медіаграмотності : навчально-методичний посібник для вчителя 8 (9) клас. Плани-конспекти уроків / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. 190 с.
24. Pungente J. From Barry Duncan et al. Media Literacy Resource Guide. Toronto : Ministry of Education, 1989. P. 6–7.
25. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : постанова КМУ № 87 від 21 лютого 2018 р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/59891/ (дата звернення: 30.03.2021).
26. Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO. Education for the Media and the Digital Age. Vienna : UNESCO, 1999. P. 273–274.
27. Сулім А. Медіакомпетентність як результат упровадження медіаосвіти. URL: http://mediaeducation.ucoz.ru/_ld/9/954_2012.pdf (дата звернення: 27.03.2021).
28. Федоров А. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. Таганрог : Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. 64 с.
29. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність : підручник для вчителів / пер. з англ. С. Дьома ; за заг. ред. В. Іванова, О. Волошенюк. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси. 22 с.

References:

1. Antonova L. Kommunikativnyie sposobnosti i mediagramotnost studenta-gumanitariya [Communication abilities and media literacy of a humanities student]. *Yaroslavskiy pedagogicheskiy vestnik*, 2014. № 4. Т. 1. S. 185–188. [in Russian].
2. Aufderheide P., Firestone C. Media Literacy: A report of the national leadership conference on media literacy. Queenstown, MD : The Aspen Institute, 1993. [in English].
3. Baryshpolets O. Ukrainskiy slovnok mediakultury [Ukrainian Dictionary of Media Culture]. Kyiv : Milenium, 2014. 196 s. [in Ukrainian].
4. Bondarenko E. A korabl plyivet... ili mediakultura na prostorah informatsionnogo obschestva (snova o tom, chto takoe mediaobrazovanie) [And the ship is sailing... or media culture in the vastness of the information society (again, what is media education)]. *Media. Informatsiya. Kommunikatsiya*. 2014. № 8. S. 1–2. [in Russian].
5. Brown J. Television “critical viewing skills” education: major media literacy projects in the United States and selected countries. Hillsdale, N. J. : L. Erlbaum Associates, 1991. 371 p. [in English].
6. Worsnop C. Assesing Media Work. Mississauga : Wright Communication, 1996. 80 p. [in English].
7. Dubaseniuk O. Metodolohiia i metody naukovo-pedahohichnoho doslidzhennia [Methodology and methods of scientific and pedagogical research] : navch.-metod. posib. Zhytomyr : Polissia, 2017. S. 202–227. [in Ukrainian].
8. Zhilavskaya I. Mediaobrazovanie molodezhnoy auditoria [Media education of the youth audience]. Tomsk : TIIT, 2009. 322 s. [in Russian].
9. Ivanov V., Volosheniuk O. Mediaosvita ta mediahramotnist [Media education and media literacy]. Kyiv : Tsentr vilnoi presy, 2012. 352 s. [in Ukrainian].
10. Ivanov V., Ivanova T. Mediaosvita i mediahramotnist yak aktualni tendentsii vykhovannia suchasnoi molodi [Media education and media literacy as topical trends in the education of modern youth]. *Zbirnyk statei metodolohichnoho seminaru “Mediaosvita v Ukraini: naukova refleksiiia vyklykiv, praktyk, perspektyv”*. Kyiv, 2013. S. 25–44. [in Ukrainian].
11. Kominarets T. Aktualnist mediaosvity v pochatkovii shkoli [Relevance of media education of primary school]. *Praktychna mediahramotnist: mizhnarodnyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy* : zb. statei V Mizhnar. nauk.-metod. konf. Kyiv : Tsentr Vilnoi Presy, Akademiia ukrainskoi Presy, 2017. S. 131–137. [in Ukrainian].
12. Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini [The concept of introducing media education in Ukraine]. 2016. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprovsvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (data zvernennia: 30.03.2021). [in Ukrainian].
13. Kubey R. Media Education: Portraits of an Evolving Field. *Media Literacy in the Information Age – New Brunswick*. London : Transaction Publishers, 1997. [in English].

14. Ladyka I. Mediahramotnist yak suchasna potreba informatsiinoho suspilstva [Media literacy as a modern need of the information society]. *Praktychna mediahramotnist : mizhnarodnyi dosvid ta ukraïnski perspektivy* : zb. statei VI Mizhnar. nauk.-metod. konf. Kyiv : Tsentr Vilnoi Presy, Akademiia ukraïnskoi presy, 2018. S. 35–39. [in Ukrainian].
15. Lai E., Viering M. Assessing 21st Century Skills: Integrating Research Findings National Council on Measurement in Education. Vancouver, 2012. URL: http://researchnetwork.pearson.com/wpcontent/uploads/Assessing_21st_Century_%20Skills_NCME.pdf (дата звернення 27.03.2021). [in English].
16. Livingstone S. Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies. URL: https://www.researchgate.net/publication/30521209_Media_Literacy_and_the_Challenge_of_New_Information_and_Communication_Technologies_The_Communication_Review7 (дата звернення 31.03.2021). [in English].
17. Mediahramotnist na urokakh suspilnykh dystsyplin [Media literacy in the lessons of social disciplines] : posibnyk dlia vchytelia / za red. V. Ivanova, O. Volosheniuk, O. Mokrohuza. Kyiv : Tsentr vilnoi presy. Akademiia ukraïnskoi presy, 2016. 201 s. [in Ukrainian].
18. Mediakultura osobystosti: sotsialno-psykholohichni pidkhiid [Media culture of the individual: socio-psychological approach]: navch. posib. / O. Baryshpolets, L. Naidonova. Kyiv : Milenium, 2010. 440 s. [in Ukrainian].
19. Mediaosvita ta mediahramotnist [Media education and media literacy]: korotkyi ohliad / V. Ivanov, O. Volosheniuk, L. Kulchynska. Kyiv : AUP, TsVP, 2011. 58 s. [in Ukrainian].
20. Mediaosvita ta mediahramotnist [Media education and media literacy]: pidruchnyk / red.-upor. V. Ivanov, O. Volosheniuk; za red. V. Rizuna. Kyiv : Tsentr vilnoi presy, 2012. 352 s. [in Ukrainian].
21. Mokhova O. Mediaurok – vymoha suchasnoi shkoly [Media lesson – the requirement of a modern school]. URL: <http://gim1.klasna.com/ru/article/media-urok-vimogasuchasnnoi-shkoli.html> (дата звернення 27.03.2021). [in Ukrainian].
22. Onkovych H. Profesiino-orientovana mediaosvita u vyshchii shkoli [Professionally oriented media education in high school]. *Vyshcha osvita Ukrainy*. 2014. № 2. S. 80–87. [in Ukrainian].
23. Osnovy mediahramotnosti [Basics of media literacy] : navch.-metod. posib. dlia vchytelia 8 (9) klas. Plany-konspekty urokiv / za red. V. Ivanova, O. Volosheniuk, O. Mokrohuza. Kyiv : Akademiia ukraïnskoi presy, Tsentr vilnoi presy, 2014. 190 s. [in Ukrainian].
24. Pungente J. From Barry Duncan et al. Media Literacy Resource Guide. Toronto : Ministry of Education, 1989. p. 6–7. [in English].
25. Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu pochatkovoï osvity [On approval of the State Standard of Primary Education] : postanova KМУ № 87 vid 21 liutoho 2018 r. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/59891/ (дата звернення: 30.03.2021). [in Ukrainian].
26. Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO. Education for the Media and the Digital Age. Vienna : UNESCO, 1999. P. 273–274. [in English].
27. Sulim A. Mediakompetentnist yak rezultat uprovadzhenia mediaosvity [Media competence as a result of media education implementation]. URL: http://mediaeducation.ucoz.ru/_ld/9/954_2012.pdf (дата звернення: 27.03.2021). [in Ukrainian].
28. Fedorov A. Slovar terminov po mediaobrazovaniiu, mediapedagogike, mediagramotnosti, mediakompetentnosti [Dictionary of Terms on Media Education, Media Pedagogy, Media Literacy, Media Competence]. Taganrog : Izd-vo Taganrog. gos. ped. in-ta, 2010. 64 s. [in Russian].
29. Sheibe S., Rohou F. Mediahramotnist [Medical literacy] : pidruchnyk dlia vchyteliv / per. z anh. S. Doma; za zah. red. V. Ivanova, O. Volosheniuk. Kyiv : Tsentr Vilnoi Presy, Akademiia ukraïnskoi Presy. 22 s. [in Ukrainian].

Marchenko H. V. Terminological analysis of the essence of “media literacy” concept

The relevance of the study is due to the rapid pace of development of the information society. The intensity and effectiveness of which is due to the interaction of each individual with different types of media, which is a necessary means of transmitting information and establishing communicative relations in society. The need to form media literacy is emphasized by international organizations and in a number of regulatory documents.

The article considers different approaches to the interpretation of the essence of the concept of “media literacy” by foreign and domestic scholars. The method of content analysis was used in order to conduct research procedures and the definition in 26 sources from three scientific directions was analyzed: pedagogical, psychological and sociological.

The author’s formulation of the concept of “media education” is presented, which is understood as a set of knowledge, skills that allow you to consciously perceive, critically analyze, interpret and evaluate the information received and as a result – to create and transmit media reports in various forms, as well as to interact with society through media means.

The key principles of media literacy that allow to study media product are described. The components of media literacy are distinguished: aesthetic and creative skills, interactive, critical analysis skills, security skills. The levels and criteria of media literacy that ensure the effective functioning of the individual in the media environment are determined.

Thus, media literacy as a result of media education should also provide future specialists, in particular primary school teachers, with the conditions for preparing the younger generation for life in the information space, for the formation of students’ skills and abilities to work with various sources of media information, etc.

We see prospects for further research in identifying and justifying the directions of development of media literacy for future primary school teachers in Ukrainian universities.

Key words: media literacy, media education, media culture, media text, mass media, media message, information, method of content analysis.